

**ПОЕЗІЯ М. П. СТРЕЛЬБИЦЬКОГО «ПІД НЕБОМ КОНОВАЛЮКА» та
«КОНОВАЛЮКІАНА» ЗІНЬКО О. В.**

*О. В. Зінько
кандидат історичних наук, доцент
Вінницький національний технічний університет
м. Вінниця, Україна*

В статті розглядається необхідність використання поезій М. П. Стрельбицького «Під небом Коновалюка» при вивченні творчості подільського художника Федора Коновалюка студентами ВНТУ.

Ключові слова: *поезії, мистецтво, культурно-мистецький центр.*

In the article the need for poetry MP Strelbitskiy "Under the sky Konovalyuk" in studying the works of artist from Podillya FeadirKonovalyuk by the students of VNTU.

Keywords: *poetry, art, cultural and artistic center.*

Меморіальний музей подільського художника Ф.З.Коновалюка було відкрито у Вінницькому державному технічному інституті в грудні 1991 року. Викладачі кафедри культури почали досліджувати феномен української душі художника.

Захоплення мистецтвом Ф.З.Коновалюка вилилось у Вінницького поета, Члена Національної спілки письменників України М. П. Стрельбицького в художню трансформацію одного мистецького виду в інший, в перевіршовуваного Коновалюка. Цикли ліричних поезій до картин Ф.З.Коновалюка зібрані в збірках поезій М. П. Стрельбицького «Під небом Коновалюка»:

Під небом Коновалюка
Зрослись билина і людина
І тишу п'ють – вона п'янка,
І волі ждуть – вона гірка і невловима.

Летить бджола, звучить ріка,
Яत्रяться пахощі вітрами, -
До тями світ бреде, до тями
Під небом Коновалюка [1].

Поет звертає увагу на енергетику антивідчуження, визнання та пізнання феномену Коновалюка, його музу увічнення та музу рятівничу, акцентує увагу на те, що професійні мистецтвознавці, аналізуючи мистецьку самотність Ф. Коновалюка, вдаються до висловів: «витончена гармонізація кольорів», «точна ритмічна градація форм», «тонка і вибаглива деталізація», «великий майстер подробиці, яка надає творові особливої теплоти», «м'якість відтінків», «тонкі світлотіньові переходи», «точність кольорових акцентів, що оживляють загальну гаму барв», «максимальна лаконічність і простота вислову», «ліричний живопис», «епічне звучання пейзажів, у яких художник вдається до зображення відкритого простору і неба».

Покликаний правовірними соцреалістами відповісти за неухвагу до індустриальних звершень та поетизацію всього «віджилого», «застарілого», «незначного», Коновалюк пояснював це тим, що він гордий тим, що доля дала можливість відобразити те, чого скоро не буде. Це як муза увічнення.

М. П. Стрельбицький нагадує спогади дружини художника Т. І. Мороз-Коновалюк, що в часи невизнання В. Сосюра гостро відчув у Коновалюкові брата по тій гіркій та невдячній любові до України, батьком увічнення українських старих сіл, справжнього старого Києва. Це відбувалося саме тоді, коли завбачливі-непередбачливі редактори переписали рядок поезій Сосюри «любить Україну – в кривеньких тинах...» на «любить... в електричних вогнях». А у Коновалюка «шевченківські» хатки й садочки, вітряки, пагорки й узлісся немовби вихоплені з-перед нещадного бульдозерного ножа. У Коновалюка краєвид як стан природи, діалог неба й землі, спокійна причетність до вічності.

М. П. Стрельбицький запитує, чи мав рацію сонячнокларнетний Тичина, коли стверджував, що «людство промовляє трьома розтрубами фанфар» ім'я ж ім Шевченко, Уїтмен, Верхарн), відзначає дивовижну внутрішню спорідненість трьох подільських феноменів українського камерного поліфонізму ХХ ст. – музиканта, поета, маляра (Леонтовича, Свідзинського, Коновалюка). Це три Художники Мовчазного Крику, три енгармонійних гармонії, три відлуння сковородинівської соплі, три мимовільних, нескінченних парафрази Шевченкового «Великого Льоха», духовний тріумфірат митців, що зустрілися у вічності[2].

На необхідність дослідження феномену української душі Ф.З.Коновалюка акцентувала увагу і автор цієї статті [3]. Сьогодні важливо залучати молодь до розуміння мистецтва, а також стимулювати виявляти свої поетичні здібності. З приводу цього М. П. Стрельбицький у своїх віршах писав: «Олена Зінко... студентські твори – її шик, її Коновалюкіана:

Нагода ж бо щаслива дана:
мистецтва дати дух і лик
тим, хто від нього бігти звик
в «технарство – з острахом профана.

Для всіх таких Зінько Олена
у проповідництві натхненна,
в повчанні стримано м'яка.

Не зогляділась, як вже кличуть
«красу шукати рятівничу
в полотнах Коновалука»[4].

В культурно-мистецькому центрі Вінницького національного технічного університету щорічно проводиться творчий фестиваль «Вдячність Коновалукові», на якому студенти знайомляться з життям та творчістю видатного українського художника Федора Коновалука, з феноменом його української душі, обмінюються враженнями, творчими роботами та своїми поезіями, присвяченими художнику, використовуючи також і поезію до картин Коновалука М. П. Стрельбицького.

Студентка інституту інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії ВНТУ Троян Анна в творчій роботі, присвяченій Ф.З.Коновалуку писала: «Якщо і є матеріальне вираження душі, то воно відтворене у витворі людських рук. Так і картини Ф.З. Коновалука - то дзеркало його душі, його переживань його почуттів. А душу мав справді українську, бо лише українцю милі і зрозумілі його убогі хатки, прості пейзажі, натюрморти та портрети. Проте, на його портретах не пишні, самовдоволені особи, а обличчя, сповнені людської гідності, самоповаги, глибокого змісту, не зважаючи на їх часто драматичний зміст. І дуже по-українськи, чемно змальовано Хортицю: високі, неспокійні хвилі, як відголосок далеких буремних років, небезпечних морських походів у далекі землі, як віддзеркалення вільної козацької душі, котра немала обмежень. Як обмежений лише з одного боку водний простір на полотні, так і козак лише з одного боку був обмежений. Лише одна цінність, яку він беріг, лише одне мірило, якому довіряв: то-честь і ця честь - честь України.

А скільки разів митець переспівав своїм пензлем твори Т.Г.Шевченка! І як переспівав! Його картини перегукуються з картинами Т.Г.Шевченка, так як ніби Коновалуку справді вчився малюванню у Шевченка - художника: ті ж самі: експресія, драматизм, колорит. На це здатна лише українська душа.

Сьогодні хочеться сказати про «Троянди». Чому саме троянди? Може тому, що зараз зима, а на полотні вони такі природні такі літні, такі справжні. Про те це троянди не якихось там вишуканих сортів, а звичайні, щойно зірвані у сад, що за вікном. Зірвані вони поспіхом, бо той, хто їх рвав не переймався, щоб підбирати їх за кольором, щоб зірвати не зовсім розпукнуті квіти, бо вони довше стоять, щоб вишукано скласти їх у дорогу вазу. Той, хто їх зірвав, швиденько поклав у цей скляний графин, з якого п'ють воду. У графині чиста прозора вода та поряд – склянка якою

можна скористатись, коли мучить спрага. Та спрага у картині не головна, а головне - пекуче літо 1947 року. Друге повоєнне літо, літо в якому цвітуть троянди. І троянд так багато, що їх можна без жалю нарвати цілий оберемок. Трояндове літо Ф.Коновалюка.

Дуже спекотно, бо частина пелюсток одразу ж осипалась. Такі троянди розквітають у липні, коли і вранці вже жарко, тому гардини на вікні щільно заслонені, щоб ранні проміння сонця не розбудили того, для кого принесені з саду ці троянди. Увібравши в себе тепло, великого світила, квіти стають дуже пахучими і кімната одразу наповнюється густим ароматом, від якого просипається та чи той, для кого принесені ці троянди. Дуже вдало до картини «Троянди», (1947 р.) написав вірш М. П. Стрельбицький:

Крихкої тиші епіцентром-
Троянди в дзбанику зі скла.
А збоку —склянка, як плацента:
Пелюсткам відблисток віддала.
Скло розтрояндилось! Троянди ж
оскліти не бажають, ні.
На тлі гардини-самобранки-
один, два...три трояндодні
крихкої тиші оберегом.
А за гардиною... там-сад? Асфальт?
Бо тут альфа й омега:
Пелюстокоспів, пелюсткопад...

У повоєнному літі 1947 р. тиша дійсно була крихкою, бо не вщух біль душі, біль втрат війни. Ці троянди, як люди з надією на майбутнє квітуче життя, проте, троянди вже зірвані і вік їх недовгий: два-три дні. Опалі ж пелюстки, як ті, які і цього вже не мають, віддали свою красу, своє життя. Троянди красою оживляють неживий дзбаник - як саме життя відновлюється, оживає в опалених війною людських серцях. А за гардиною сад чи асфальт? Сад-життя всього світу, яке саме тепер залишилось за залізною завісою і стало недоступним. А асфальт - спустошена земля, яка не народить троянд, а лиш спустошені долі сталінських таборів. Тут філософія життя і кожний початок має свій кінець»[5].

Крім поезій до картин Ф. З. Коновалюка, не менш цікавими є вірші М. П. Стрельбицького безпосередньо до творчих робіт студентів ВНТУ. На фразу з творчої роботи Троян Анни: «Хочеться сказати про троянди...» в розділі СТУД-І-Я «Версии троянд»:

Про «Троянди» хочеться сказати?
Хочеться сказати щось своє?
Закортіло інтерпретувати?

Ностальгія юне серце п'є?

Ностальгія знана і незнана:
підсвідомо хочеться, мабуть,
щоб була це справжня ікебана –
гармонійний шлях, улегла путь.

А не в повоєнному графині,
а не просто з тих, що є в саду,
пивши воду затхлу тут зо три дні
у самого Бога на виду.

Пивши перезатхлу, не діждавши
ні його, як видко ні її,
за порт'єру марно виглядивши,
пелюстки втрачаючи свої.

Версій, втім, тут кілька може бути.
«Тут» - це «там»: бо сорок сьомий рік
(вік двадцятий), інші атрибути,
пелюстки...в епохи...з-під повік[6].

Таким чином, дуже важливо під час проведення екскурсій в меморіальному музеї Ф.З.Коновалюка в культурно-мистецькому центрі Вінницького національного технічного університету звертати увагу сучасної молоді до проблем історії та культури рідного краю, знайомити з життям та творчістю видатних постатей з Поділля, таких як Федір Зотикович Коновалюк, Михайло Петрович Стрельбицький, виховувати шанувальників образотворчого мистецтва та поетичного слова, надавати можливість виявлення власних творчих здібностей.

Література

1. Герасимова І. Г. Під небом Коновалюка / І. Г. Герасимова // Імпульс (Вінниця; ВДТУ). – 1994. - №10 (527). – С. 26.
2. Стрельбицький М. П. Не розкрадений Коновалюк або третій приспів Поділля / М. П. Стрельбицький // Камертон – 1993. – січень.

3. Зінько О. В. Мистецька спадщина українського художника Федора Зотиковича Коновалюка / О. В. Зінько // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. – Т.20. – С. 218-225.

4. Стрельбицький М. П. Під небом Коновалюка. Поезії. Книга 3 / М.П.Стрельбицький. = Вінниця, 2010 – С. 134-135.

5. Зінько О. В., Зінько Ю. А. Нариси історії української культури. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Зінько О. В., Зінько Ю. А. – Вінниця, 2014. - С. 214-215.

6. Стрельбицький М. П. Під небом Коновалюка. Поезії. Книга 3 / М.П.Стрельбицький. = Вінниця, 2010 – С. 269.